

PRZEDMOWA

Tematem przewodnim niniejszej monografii są prawa człowieka i prawa narodów. To temat monumentalny, wypełniający wiele tomów traktatów, rozpraw naukowych, podręczników, skryptów i dzieł literackich. Jan Paweł II podejmował go często, nadając mu dużą rangę. Tym samym starał się „obudzić” część społeczeństwa pozostającego w komfortowej strefie obojętności wobec rzeczywistości otaczającego świata. W swoim przekazie na temat praw człowieka i praw narodów papież pragnął zainspirować do działania oraz dostarczyć intelektualnej i duchowej motywacji wielu poczynaniom na tym polu.

Dziś, dwanaście lat po śmierci Jana Pawła II, zagadnienie praw człowieka w najszerszym ich rozumieniu pozostaje niezmiennie aktualne, w szczególności gdy zbyt często hasła „Europa” i „kryzys” oraz „poszanowanie praw człowieka” i „degradacja człowieczeństwa” bywają ze sobą kojarzone.

Jan Paweł II często i pięknie nawiązywał do tematu praw człowieka *sensu largo*. Przypomnę tu tylko jeden znamieny moment: ponad dwadzieścia dwa lata temu, w październiku 1995 roku, wygłosił słynne przemówienie do Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych *Od praw człowieka do praw narodów*¹. Przytoczył fragment uchwalonej przez ONZ w 1948 roku Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, która po dziś dzień pozostaje jedną z najwznioślejszych wypowiedzi ludzkiego sumienia, uwydatniającą prawa jednostki z jednej strony, a z drugiej – upominającą się o większy udział tej jednostki w życiu społeczeństwa. Jan Paweł II postrzegał Deklarację jako podstawowy akt formułujący fundamentalne, niezbywalne prawa człowieka. Zalecał w tym duchu pochylenie się nad pilnymi problemami współczesnego świata, w którym niektórzy zaprzeczają powszechności ludzkich praw, między innymi sprawiedliwości i wolności.

Od wygłoszenia tych słów przez papieża Polaka minęło prawie ćwierć wieku, a one wciąż są żywe i zachowują wyjątkową wręcz aktualność w odniesieniu do zmieniających się realiów społeczno-politycznych naszej współczesności. Szeroko pojęta historia praw człowieka i prawodawstwa ich dotyczącego, począwszy od ak-

¹ Zob. <http://www.teologiapolityczna.pl/jan-pawel-ii-od-praw-czlowieka-do-praw-narodow> (2.11.2017).

tu o nazwie *Magna Charta Libertatum* (Wielka Karta Swobód), wydanego w 1215 roku przez angielskiego władcę Jana bez Ziemi, jest historią walki o godność i poszanowanie powszechnie obowiązujących, przyrodzonych, niezbywalnych, nie naruszalnych, naturalnych i niepodzielnych praw, prawd i wartości. W równym stopniu dotyczą one jednostki, jak i całych nacji.

Prawom narodów właśnie Jan Paweł II poświęcił w kontekście państwowości równie wiele uwagi. Podkreślał, że pomiędzy owymi pojęciami nie zawsze stoi znak równości, jednak konieczne jest traktowanie tych kwestii z całym należnym im szacunkiem i powagą. Zwracał uwagę, że „problem pełnego uznania praw ludów i narodów wielokrotnie poruszał sumieniem ludzkości, dość często stawał się też przedmiotem refleksji etyczno-prawnej”². W rozważaniach owych papieżowi z Polski przyświecał wzniosły cel, który wyartykułował przed znakomitym gremium Zgromadzenia Ogólnego ONZ: pragnienie, aby wiek przymusu ustąpił miejsca wiekowi perswazji oraz pragnienie zaakceptowania konieczności rozmowy o przyszłości człowieka, prowadzonej językiem zrozumiałym dla wszystkich.

Dziś, po upływie ponad dwóch dekad od wygłoszenia tamtych słów, każdy z nas wciąż może – i powinien – wsłuchać się w nie uważnie raz jeszcze i wypełnić je na miarę swych możliwości własną, indywidualną treścią.

prof. dr hab. med. Wojciech Nowak
Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego

² Tamże.